

NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS NOVĒRŠANAS DIENESTA

2016.gada Ziņojums

1. Kontroles dienesta vispārējs apraksts

Juridiskā bāze

2008.gada 13.augustā stājās spēkā jaunais “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums” (turpmāk tekstā arī – Likums), kurā iekļautas tiesību normas, kas izriet no:

1. Eiropas Parlamenta un Padomes 2005.gada 26.oktobra direktīvas 2005/60/EK par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai;
2. Eiropas Komisijas 2006.gada 1.augusta direktīvas 2006/70/EK, ar ko nosaka īstenošanas pasākumus Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai 2005/60/EK attiecībā uz “politiski nozīmīgas personas” definīciju un tehniskajiem kritērijiem, vienkāršotām klientu uzticamības pārbaudes procedūrām un atbrīvojumam sakarā ar finanšu darbību, kuru veic reti vai ļoti ierobežotos apjomos.
3. Eiropas Savienības Padomes 2000.gada 17.oktobra lēmuma par sadarbības pasākumiem starp dalībvalstu finanšu ziņu vākšanas vienībām attiecībā uz informācijas apmaiņu.
4. Eiropas Padomes 2005.gada Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, apķīlāšanu un konfiskāciju un par terorisma finansēšanas novēršanu.

Likuma IX, X, XIII nodaļas nosaka Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta (tekstā arī - Kontroles dienests) juridisko statusu, pienākumus un tiesības, sadarbības jautājumus ar valsts un pašvaldību institūcijām, starptautisko sadarbību.

Atbilstoši Likuma Pārejas noteikumu prasībām ir pieņemti (pārizdoti) tam pakļautie normatīvie akti – Ministru kabineta noteikumi, kuru projektu izstrādāšanā piedalījās arī Kontroles dienests, tajā skaitā:

- 22.12.2008. Noteikumi Nr.1071 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem” (01.01.2014. redakcijā);
- 22.12.2008. Noteikumi Nr.1092 “Kārtība, kādā valsts un pašvaldību institūcijas sniedz informāciju Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam”;
- 01.03.2016. “Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums”;
- 22.07.2016. Noteikumi Nr.468 “Starptautisko un nacionālo sankciju izpildes kārtība”;
- 13.01.2009. Noteikumi Nr.36 “Noteikumi par valstīm un starptautiskajām organizācijām, kuras sastādījušas to personu sarakstus, kas tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos teroristiskās darbībās” vairs nav spēkā, jo 11.03.2016. stājās spēkā Noteikumi Nr.138 “Noteikumi par valstīm un starptautiskajām organizācijām, kuras sastādījušas to personu sarakstus, kas tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos teroristiskās darbībās vai masu iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanām, lietošanā vai izplatīšanā”;

- 15.06.2010. Noteikumi Nr.535 “Noteikumi par kārtību, kādā kredītiestāde sniedz ziņas saistībā ar darījuma pārraudzību klienta kontā, un šo ziņu sniegšanas termiņiem”.

Sakarā Likuma spēkā stāšanos 2009.-2016.g. pilnībā tika pārīzdota arī Kontroles dienesta iekšējā normatīvā bāze, kas sastāv no vairāk nekā 30 dažādiem iekšējiem normatīvajiem aktiem.

Būtiski ir atzīmēt, ka 2009.gadā ar aktīvu Kontroles dienesta dalību tika sagatavoti “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma” grozījumi, kuri ir stājās spēkā ar 2010.gada 1.janvāri:

1. pilnībā ieviešot Eiropas Padomes Konvencijas (Nr.198) par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, apķīlāšanu un konfiskāciju un par terorisma finansēšanas novēršanu (saukta arī par 2005.gada Varšavas Konvenciju) prasības, tai skaitā par darījumu pārraudzību kontā, par objektiem, uz kuriem attiecināmi Kontroles dienesta rīkojumi (minētā Likuma 33.² un 33.¹ panti);
2. saskaņā ar Satversmes Tiesas 2009.gada maija spriedumu veikti grozījumi, tai skaitā 32.pantā, nomainot “60 dienu” atsevišķa veida ziņojumu izskatīšanas termiņu ar jaunu papildus pasākumu sistēmu, kuru realizēšanu Kontroles dienests uzņemas veikt papildus uz esošās kapacitātes rēķina un bez papildus finansējuma.

2014.gada 16.septembrī stājās spēkā plaši grozījumi “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā”, tādējādi saskaņā ar Eiropas Padomes Moneyval komitejas rekomendācijām ieviešot vairāku starptautisko standartu prasības noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanā un apkarošanā. Kā piemēru var minēt būtiskos uzlabojumus minētā likuma V nodaļā Atturēšanās no darījumu veikšanas un līdzekļu iesaldēšana.

2017.gadā “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” tiks iestrādātas Eiropas Savienības direktīvas 2015/849 (2015.gada 20.maijs) prasības. Šī tā sauktā 4. direktīva groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu Nr.684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2005/60/EK un Komisijas direktīvu 2006/70/EK.

Kontroles dienesta kapacitāte

Likums strikti aizsargā dienesta rīcībā esošo informāciju, nosakot, ka dienesta priekšniekam un darbiniekiem jāatbilst prasībām, kādas paredzētas likumā “Par valsts noslēpumu”.

Atbilstoši piešķirtajam finansējumam Kontroles dienestam ir sekojoša struktūra un štata vietas (30) – priekšnieks, vietnieks, Sistēmu analīzes nodaļa – 4 vienības, Informācijas apstrādes nodaļa – 6 vienības, Informācijas analīzes nodaļa – 8 vienības, Stratēģiskās analīzes nodaļa – 3 vienības, Starptautiskās sadarbības nodaļa - 4 vienības, kancelejas pārzinis, lietvede, saimniecības pārzinis.

Kopš 1999.gada 28.maija Kontroles dienests ir Finanšu izlūkošanas dienestu starptautiskās organizācijas Egmonta grupa biedrs, kas juridiski dod tiesības, kā arī tehniskas iespējas, veikt savstarpējo informācijas apmaiņu ar vairāk nekā 150 valstu šādiem dienestiem, izmantojot speciālo, aizsargāto informācijas apmaiņas tīklu un uzliek par pienākumu ievērot konkrētus informācijas apmaiņas principus un striktus aizsardzības pasākumus.

Sadarbībai ar Eiropas Savienības dalībvalstu Finanšu izlūkošanas vienībām tiek izmantots vēl cits speciālais, aizsargātais informācijas apmaiņas tīkls – FIU-NET, kura pasākumos dienesta darbinieki piedalās īpaši aktīvi, tajā skaitā ik gadu turpinot piedalīties tā funkcionalitātes uzlabošanā.

Jau no 1998.gada Kontroles dienests saņemto ziņojumu par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem datu bāzes veidošanai un uzkrātās informācijas dažāda veida analizēšanas vajadzībām un atbilstoši noteiktajām funkcionālajām prioritātēm (informācijas atlases funkciju attīstība, vizualizācija shēmās utt.), kā arī dažādu speciālo uzdevumu veikšanai savas kompetences ietvaros, veido un ik gadu attīsta speciālu datorprogrammu. Pēdējos gados darbs pie tās attīstības tiek turpināts ar nolūku, lai atvieglotu darbiniekiem tās lietošanu un augtu informācijas apstrādes ātrums.

2015.gadā tika veikta sistēmas funkcionalitātes turpmāka paplašināšana:

- 1.Klienta lietotnes migrācija uz tehnoloģiski augstāku platformu;
- 2.XML failu importa veidošana sistēmā, t.i. e-ziņojumu informācijas imports;
- 3.Programmatūras precizējumi - riska punktu ieviešana, datizraces veidošana, kā arī vizualizācijas rīka pilnveidošana.

2016.gadā veikta Kontroles dienesta informācijas sistēmu izstrāde (Sankciju subjektu meklēšanas rīks - sankcijas.kd.gov.lv), attīstīšana (E-pakalpojums ziņojumu iesniegšanai par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem - zinojumi.kd.gov.lv) un datu bāzes funkcionalitātes turpmāka paplašināšana, kur galvenie virzieni ir sekojoši:

- 1.Detalizēti izstrādāts lomu definēšanas un piekļuves mehānisms,
- 2.Uzsākta datu vizualizācijas rīka pāreja uz tehnoloģiski augstāku platformu;
- 3.Attīstīta un paplašināta XML failu iekļaušana sistēmā;
4. Programmatūras precizējumi - izstrādāta metodika datu atlasei ar skriptu palīdzību, izveidota un ieviesta jauna klasifikatoru sistēma, sistēmas testa datu bāzes anonimizācija un papildinājumi datizraces funkcionalitātē.

Pamatojoties uz Ministru kabineta 29.12.1998. gada noteikumos Nr.497 “Kārtība, kādā valsts institūcijas sniedz informāciju Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam” paredzēto (spēkā līdz 31.12.2008.), Kontroles dienestam informācijas analīzes nolūkos ir pieejamas liels skaits datu bāzu, tajā skaitā vairāki desmiti tiešsaistes režīmā, t.i. elektroniski pieprasot un saņemot nepieciešamo informāciju. Ministru kabineta 2008.gada 22.decembrī pieņemtie šobrīd spēkā esošie noteikumi Nr.1092 “Kārtība, kādā valsts un pašvaldību institūcijas sniedz informāciju Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam” juridiski paplašināja Kontroles dienesta iespējas no 2009.gada 1.janvāra iegūt nepieciešamo informāciju arī no pašvaldībām.

2009.gada otrajā pusē pēc kredītiestāžu iniciatīvas un ar Finanšu ministrijas atbalstu tika uzsākts pasākumu komplekss, lai Kontroles dienests no kredītiestādēm ziņojumus par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem varētu saņemt elektroniski šifrētā veidā, kā arī tādā pašā veidā nosūtīt tām pieprasījumus. Pēc attiecīgu grozījumu izdarīšanas minētajos Ministru kabineta noteikumos Nr.1071, Kontroles dienests uz noslēgto divpusējo līgumu pamata šādā veidā veic informācijas apmaiņu jau ar 40 dažādiem likuma subjektiem. Svarīgi, ka papildus finanšu līdzekļi šo pasākumu realizācijai nebija nepieciešami, vēl vairāk – tie tiek pat ietaupīti, jo samazinās aprītē esošo papīra veida dokumentu daudzums.

Ar Ministru kabineta 2016.gada 6. decembra Noteikumiem Nr.765 tiek noteikts jauns ziņošanas kanāls par neparastiem vai aizdomīgiem finanšu darījumiem, konkrēti – ja likuma subjekts ziņojumu iesniedz izmantojot e-pakalpojumu Kontroles dienesta uzturētā vietnē www.zinojumi.kd.gov.lv, tas aizpilda laukus tiešsaistes formā vai augšuplādē XML (Extensible Markup Language) datni atbilstoši šo noteikumu 3. pielikumā norādītajām prasībām. Kontroles dienests sagatavoto XSD (XML Schema Definition) shēmu uztur savā tīmekļa vietnē, darot to pieejamu likuma subjektiem un to uzraudzības un kontroles institūcijām. Minētās prasības stājas spēkā ar 2018.gada 1.janvāri. Praksē šī ziņošanas sistēma jau darbojas kopš 2016.gada aprīļa.

2013.gadā Kontroles dienests izstrādāja divus metodisko materiālu apkopojumus - par neparastu un aizdomīgu darījumu ziņošanas sistēmu un par terorisma finansēšanas novēršanas jautājumiem un 2014.gadā veica tajos izmaiņas atbilstoši grozījumiem (spēkā no 16.09.2014.) “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā”. Piemēram, par terorisma finansēšanas novēršanas pasākumiem skatīt metodisko materiālu, kuru Kontroles dienests sākotnēji 2013.gada 30.maijā ar pavadvēstuli Nr.1-10/65 izsūtīja visām uzraudzības un kontroles institūcijām. Ar šīs informatīvās vēstules par terorisma finansēšanas novēršanas pasākumiem pārstrādāto versiju (6.11.2014. vēstule Nr.1-10/205) var iepazīties Kontroles dienesta mājas lapā: <http://www.prokuratūra.lv/ /30252.html> , kur tāpat arī atrodas materiāli par neparastu un aizdomīgu darījumu ziņošanas sistēmu.

2015.gadā mājas lapā atrodami materiāli tika papildināti ar tulkotiem dažādiem FATF dokumentiem (3 dokumenti veltīti proliferācijas (masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanas) problemātikai, FATF 40 rekomendācijas, to skaidrojumi, terminu vārdnīca).

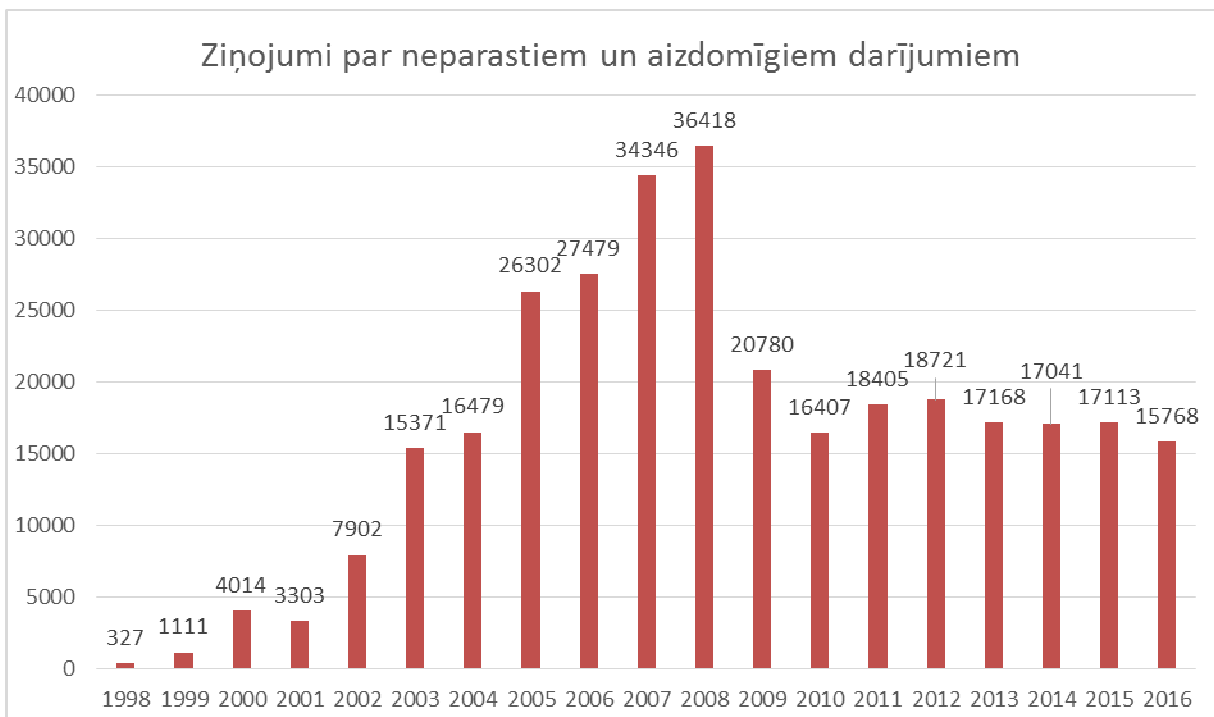
2016.gadā dažādiem likuma subjektiem (tajā skaitā bankām, maksājumu iestādēm) tika izstrādāti un izsūtīti dažāda veida metodiskie materiāli (piemēram, PVN shēmu lietām, par jaunu neparastuma pazīmi saistībā ar negatīvu informāciju masu medijos, aktuālajām tipoloģijām).

2. Darba rezultāti

Ziņojumi par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem

Jau pieminētās Eiropas Savienības (atceltās) direktīvas 2005/60/EK un 2006/70/EK un arī jaunā direktīva 2015/849, šobrīd Latvijā spēkā esošais “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums “, kā arī citi normatīvie akti, tai skaitā Ministru kabineta 2008.gada 22.decembra Noteikumi Nr.1071 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem” (spēkā no 01.01.2009.), paredz ziņošanu par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem.

Iepriekšējos gados Kontroles dienestā arvien pieaugošais iesniegto ziņojumu skaits liecināja ne tikai par jaunu likuma subjektu iesaistīšanos legalizācijas novēršanā, bet arī par likuma prasību arvien stingrāku ievērošanu praksē. Laika posmā no 2002.–2008.gadam saņemto ziņojumu skaits norādīja uz zināmu izaugsmes stabilitāti šajos procesos. Savukārt pēdējos 8 gados ziņojumu skaits ir stabilizējies. Nolūkā celt ziņošanas efektivitāti 2016.gadā likuma subjektu darbinieku apmācību procesā Kontroles dienests īpašu uzmanību pievērta nepieciešamībai ziņot par tādiem aizdomīgiem darījumiem, kuru būtībai ir saistība ar aktuālajām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tendencēm un tipoloģijām (piemēram, PVN shēmām, Eiropas Savienības fondu līdzekļu izkrāpšanu, “phishing” krāpšanu un citiem aktuālajiem krāpšanas veidiem). Savukārt kritiski tika vērtēta tendence sniegt ziņojumus pēc formālajām aizdomīguma pazīmēm bez konkrētas iespējamās saistības ar kādu no noziedzīgajiem nodarījumiem. Jānorāda, ka vismaz daļēji ir panākta aizdomīgu darījumu ziņojumu skaita samazināšanās, tādējādi atstājot pozitīvu ietekmi uz ziņošanas efektivitāti un likumu subjektu (galvenokārt banku) un Kontroles dienesta resursu izlietojuma samazināšanu.

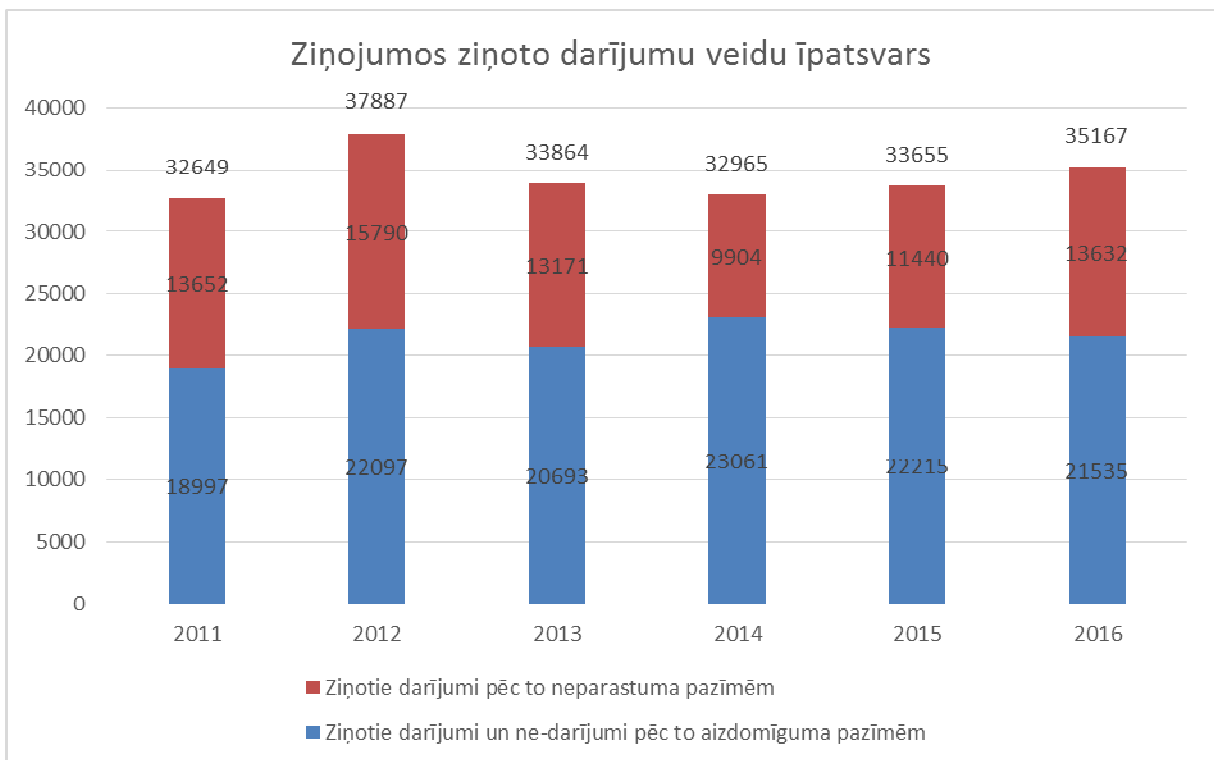

Ziņojumu skaita un tajos visos ietvertu - noziņoto darījumu/ne-darījumu skaita salīdzinājums (par pēdējo skaitu skatīt nākošo attēlu, saskaitot neparastos un aizdomīgos darījumus/ne-darījumus) norāda, ka regulāri ziņojumos tiek ietverta informācija arī par vairākiem savstarpēji saistītiem darījumiem/ne-darījumiem. Minētais ir izskaidrojams ar Likuma konkrētas prasības (20.p. otrās daļas 1.p.- likuma subjektiem, veicot darījuma attiecību uzraudzību, īpašu uzmanību pievērst netipiski lieliem, sarežģītiem darījumiem vai savstarpēji saistītiem darījumiem, kuriem šķietami nav ekonomiska vai nepārprotami tiesiska mērķa), konsekvētu izpildi. Arī uz šīs prasības striktu izpildi tiek likts uzsvars apmācību procesā, kas pozitīvi ir ietekmējis Finanšu sektora attīstības padomes 2005.-2006.g.noteikto prioritāšu realizāciju praksē (vairāk par šo jautājumu skatīt sadaļā - **Darbības prioritātes un to realizācija**).

Atsevišķu ziņojumu veidu īpatsvars

“Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums” (30.panta pirmā daļa) nosaka likuma subjektu pienākumu ziņot par katru aizdomīgu vai neparastu darījumu. Neparastu darījumu pazīmes nosaka Ministru kabineta 22.12.2008. Noteikumi Nr.1071 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem”

Ziņoto neparasto un aizdomīgo darījumu dinamiku pēdējos 6 gados ilustrē attēlotā statistika, kura norāda uz zināmu šo ziņojumu veidu proporciju stabilitāti.

Kontroles dienests ik gadu veic gan ziņoto neparasto un aizdomīgo darījumu statistisko uzskaiti, gan arī tās analīzi pēc to neparastuma un aizdomīguma pazīmēm.

Daži piemēri - 2016.gadā visvairāk tika ziņots pēc sekojošām neparastuma pazīmēm, iekavās norādīts ziņoto darījumu skaits:

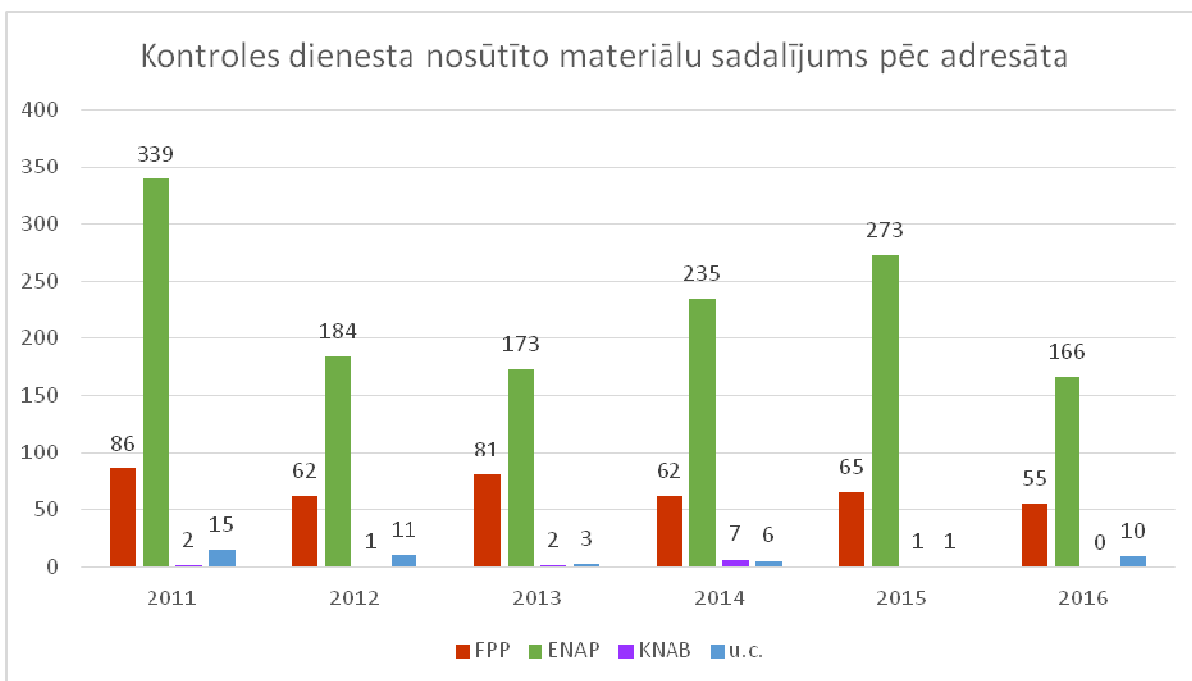
- darījums par summu 40 000 *eiro* un vairāk, veicot pārskaitījumu vai pārvedumu (3213) ;
- klients pērk vai pārdod ārvalstu valūtu par summu, kuras ekvivalents ir 8000 *eiro* un vairāk (2810);
- darījums, kurā izmantota skaidra nauda, kuras summa ir 60 000 *eiro* un vairāk (izņemot algu, pensiju un sociālo pabalstu izmaksu, kredītus, starpbanku norēķinus) (2235).

2016.gadā visvairāk tika ziņots pēc sekojošām aizdomīguma pazīmēm, iekavās norādīts ziņoto darījumu skaits:

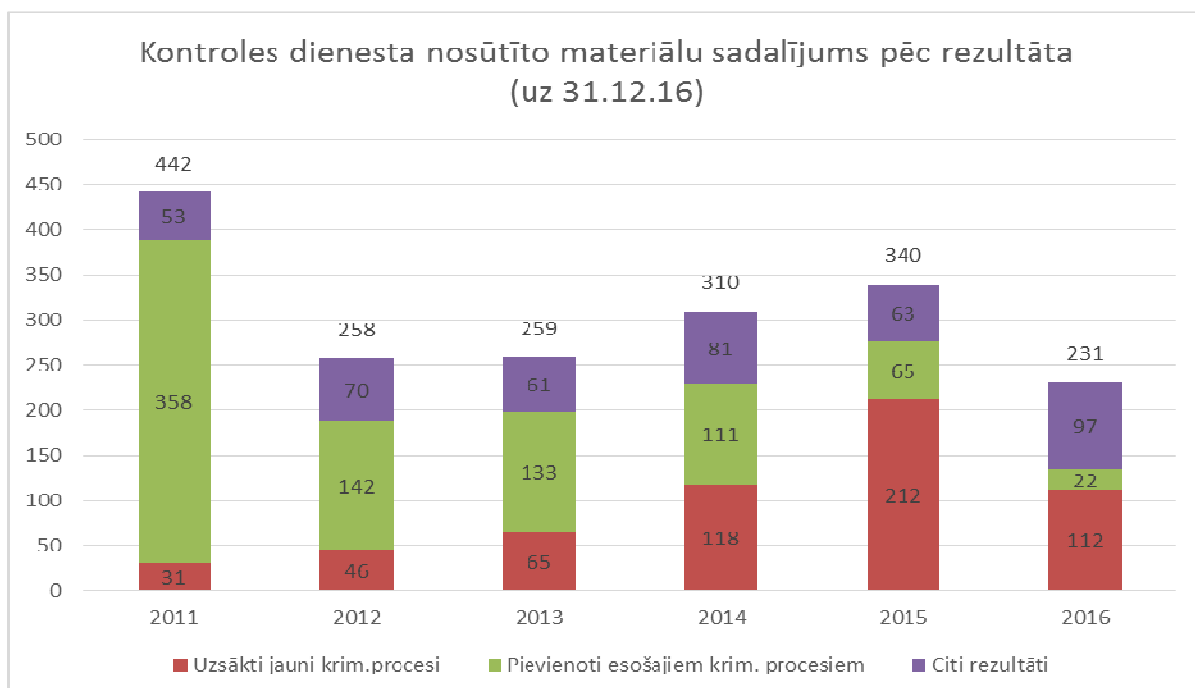
- neskaidra darījumā izmantoto līdzekļu izcelsme (3963);
- nauda tiek debetēta no konta tūlīt pēc tā kreditēšanas (3065);
- darījumam nav acīmredzama likumīga nolūka (vai saistības ar personisko vai biznesa darbību) (2079).

Kontroles dienesta sagatavotie un nosūtītie materiāli

Dažāda veida notikumi būtiski ietekmējuši Kontroles dienesta sagatavoto un tiesību aizsardzības iestādēm nosūtīto materiālu skaitu par konstatētajiem iespējamiem noziedzīgiem nodarījumiem.

Tiesību aizsardzības iestādēm nosūtīto materiālu skaita būtiskais palielinājums 2011.gadā galvenokārt bija saistīts ar vienu no legalizācijas tipoloģijas (“phishing”, sīkāku informāciju skatīt sadaļā: **Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas aktuālās tipoloģijas**) būtisku skaita pieaugumu – ja 2010.gadā Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldei tika nosūtīti 67 šāda veida materiāli, tad 2011.gadā jau 318. Par šīs tipoloģijas īpatnībām un citiem aktuālajiem jautājumiem Kontroles dienests pastāvīgi sadarbojas ar minētās pārvaldes darbiniekiem, gan veicot informācijas apmaiņu, gan piedaloties kopīgās apspriedēs. 2012. un 2013.gadā turpināja samazināties šādu materiālu skaits tādējādi ietekmējot arī kopējo sagatavoto materiālu skaitu. 2014. gadā tika sagatavoti 169 materiāli par šādā veidā izkrāpto līdzekļu legalizācijas gadījumiem, tādējādi norādot uz skaita pieaugumu, kurš 2015.gadā pieauga vēl vairāk – līdz 194. 2016.gadā šādu materiālu skaits samazinājās līdz 90, kas Kontroles dienestam deva iespēju vairāk resursu novirzīt citu tipoloģiju izpētei.

Jāatzīmē, ka minēto gadu statistiskie rādītāji par uzsāktajiem kriminālprocesiem vēl palielināsies, jo, piemēram, pēc liela skaita un apjoma auditu (vai nodokļu aprēķinu) pabeigšanas vēl tiek pieņemti lēmumi Finanšu policijas pārvaldē par kriminālprocesa uzsākšanu arī pēc iepriekšējos gados nosūtītajiem materiāliem.

Pēc Prokuratūras datiem 2016.gadā (pēc KL 195.p.):

- noziedzīgo nodarījumu atlikums uz gada sākumu, par kuriem prokuratūra kriminālprocesos nav pabeigusi pirmstiesas izmeklēšanu – 23;
- noziedzīgo nodarījumu skaits, par kuriem saņemti kriminālprocesi kriminālvajāšanas uzsākšanai – 8;
- uz tiesu nosūtītas 10 krimināllietas 20 personu apsūdzībā par šāda veida noziedzīga nodarījuma 10 epizodēm;
- par noziedzīgi iegūtu mantu (KPL 627.p.1.d.) izmeklēšanas iestādēs tika izdalīti 39 kriminālprocesi.

Pēc Kontroles dienesta datiem

Par noziedzīgi iegūtu mantu (KPL 627.p.1.d.) tiesās izskatīti 55 kriminālprocesi, kuros iztiesāšanas laikā tiesa pieņēmusi 70 nolēmumus par 51,183 miljonu EUR un divu automašīnu konfiskāciju.

Bez tam ar procesa virzītāja lēmumu atzīti par noziedzīgi iegūtiem un konfiscēti par labu cietušajam (KPL 356.p.2.d.2).p.) 7,790 miljoni eiro, kā arī nodoti valsts konfiscēto līdzekļu pārvaldīšanas un piedziņas aģentūrai 0,591 miljonu eiro.

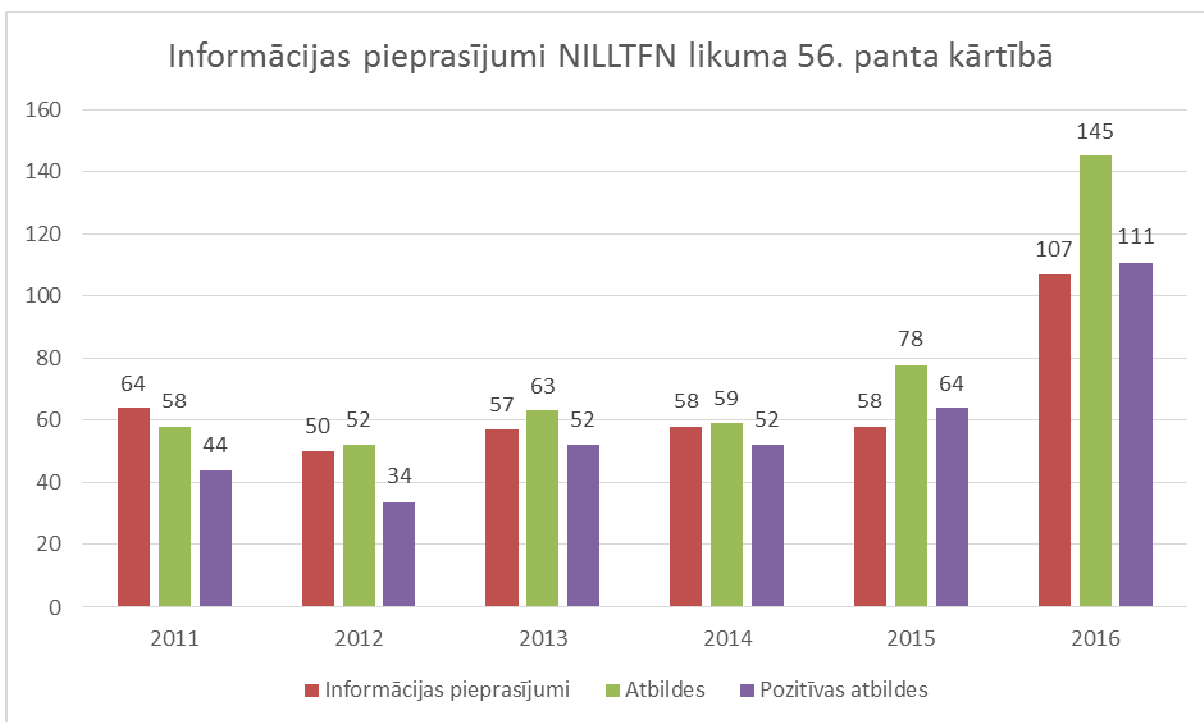
Tādējādi kopā 2016.gadā kā noziedzīgi iegūti līdzekļi konfiscēti 57 kriminālprocesos 59 565 569 eiro un divas automašīnas.

Informācijas pieprasījumi

2015.gadā tiesību aizsardzības iestāžu pieprasījumu skaits ir palicis iepriekšējo gadu līmenī (58), kas visdrīzāk būtu vērtējams kā zems. Savukārt no Valsts ieņēmumu dienesta saņemti pieprasījumi par 424 personām. Kontroles dienesta atbildēs uz šiem pieprasījumiem par 103 personām tika sniegta konkrēta informācija par to veiktajiem finanšu darījumiem.

Pozitīvi ir vērtējams 2016.gadā vērojamais tiesību aizsardzības iestāžu pieprasījumu skaita būtiskais pieaugums (107), kas liecina ne tikai par informācijas pieprasīšanas procesa izpratni, bet galvenokārt par netiešu atzinumu, ka iegūstamā informācija (skatīt pozitīvo atbilžu skaitu) veicina pirmstiesas izmeklēšanas procesa ātrumu un izmeklējamā apjoma plašumu.

Piezīme – katra gada sākumā tika sniegtas atbildes arī uz vairākiem iepriekšējā gada nogalē saņemtajiem pieprasījumiem.

No Valsts ieņēmumu dienesta saņemti pieprasījumi par 111 personām. Kontroles dienesta atbildēs uz šiem pieprasījumiem par 37 personām tika sniegta konkrēta informācija par to veiktajiem finanšu darījumiem.

3. Darbības prioritātes un to realizācija

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas padome (kopš 2007.gada tās nosaukums ir Finanšu sektora attīstības padome), kuru vada Ministru Prezidents, 2005. gada 14.decembra sēdē ierosināja Kontroles dienestam savā darbībā noteikt prioritātes, konkrēti-aktualizēt tādu iespējamo naudas atmazgāšanas gadījumu izpēti un naudas līdzekļu iesaldēšanu, kur var iesaldēt apjomīgus līdzekļus, vai kuri ir vieglāk pierādāmi.

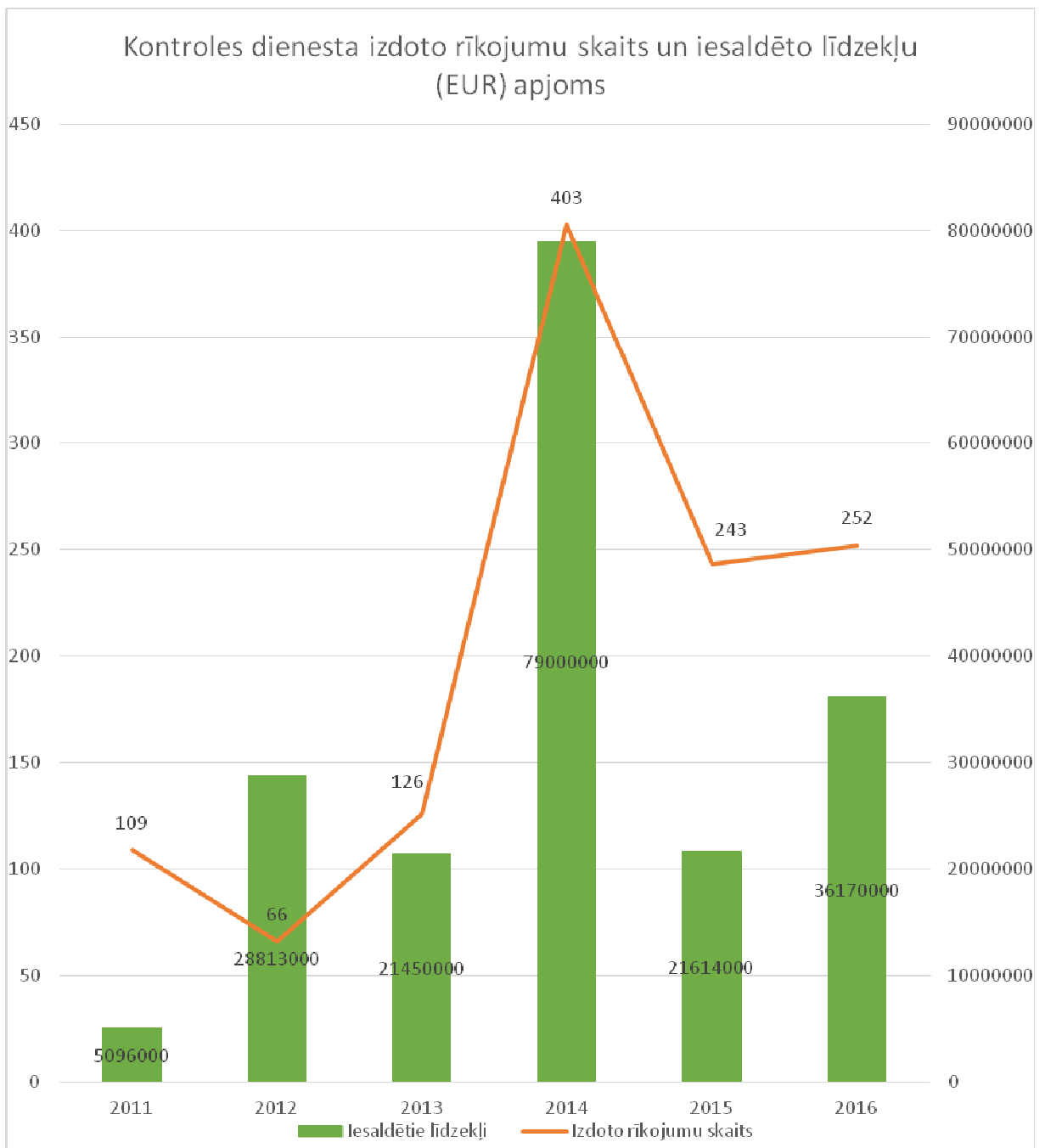
Ņemot vērā minēto, darbs tiek koncentrēts uz sekojošām prioritātēm:

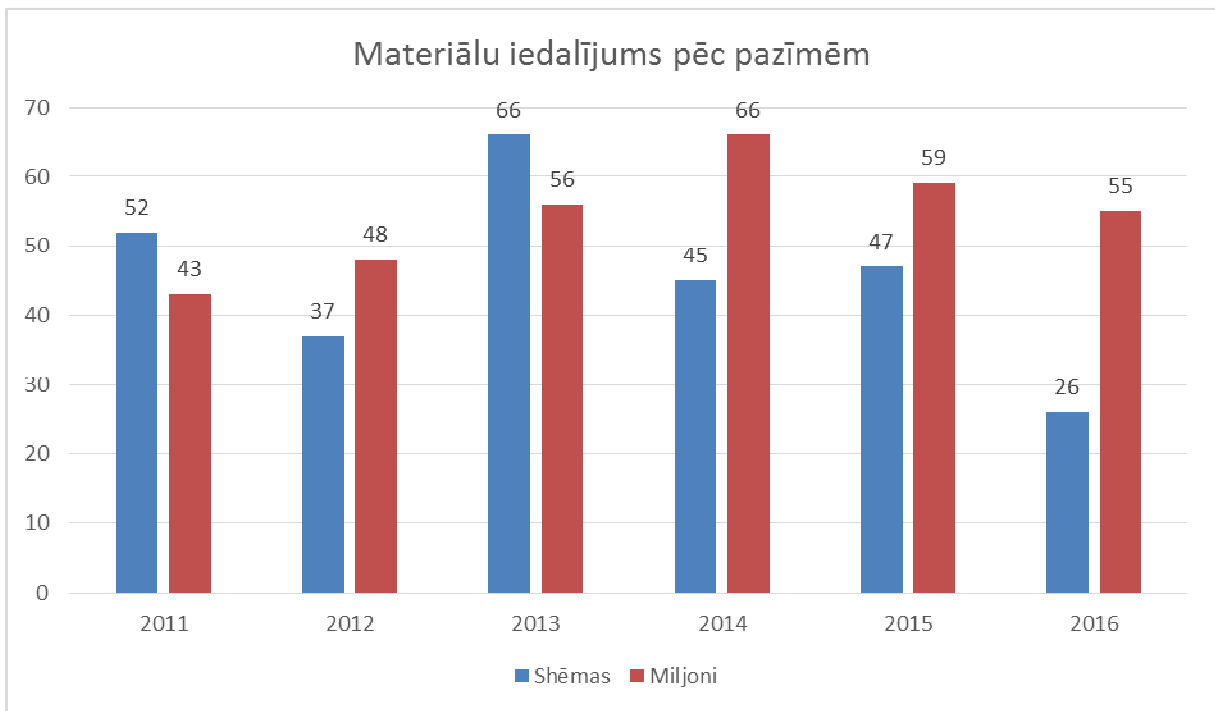
1) Liela apjoma noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšana.

Kā redzams turpmākajā informācijā, tad 2014. gadā Kontroles dienests minētās prioritātes izpildē ir spējis sasniegt vislabākos rezultātus. Otrs labākais rezultāts šai jomā tika sasniegts pagājušajā gadā.

2015.gadā 27 tiesu procesos tiesa ar 31 lēmumu atzina par noziedzīgi iegūtiem un nolēma konfiscēt 25,68 miljonus eiro, divas automašīnas un vienu nekustamo īpašumu.

Kā jau tika minēts, tad 2016.gadā par noziedzīgi iegūtu mantu (KPL 627.p.1.d.) tiesās izskatīti 52 kriminālprocesi, kuros iztiesāšanas laikā tiesa pieņēmusi 66 nolēmumus par 51.23 miljonu EUR un divu automašīnu konfiskāciju.

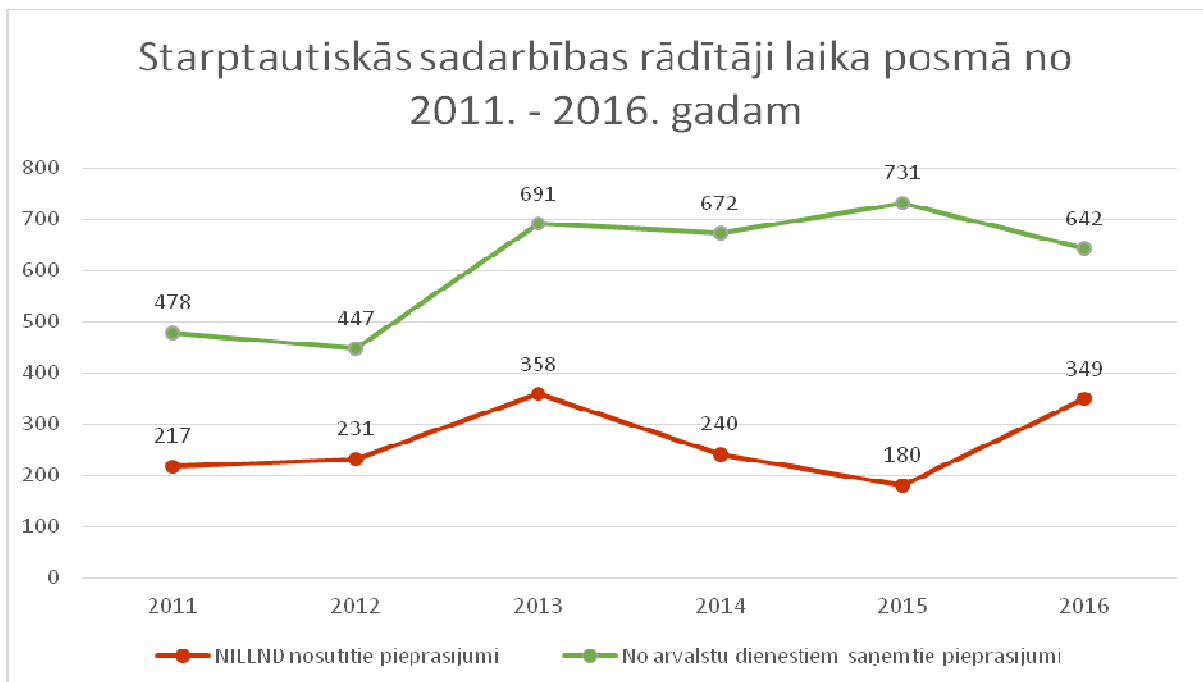

Tiesību aizsardzības iestādēm nosūtītos materiālus raksturo tādi indikatori kā atklātās lielas darījumu shēmas (ar vismaz 20 fiziskajām vai juridiskajām personām kā darījumu dalībniekiem), kā arī tā sauktās miljonu shēmas, kur darījumu summa ir vismaz viens miljons eiro.

4. Starptautiskā sadarbība

Saskaņā ar “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma” 62.panta nosacījumiem Kontroles dienests veic savstarpējo informācijas apmaiņu ar ārvalstu Finanšu izlūkošanas vienībām, kā arī ārvalstu vai starptautiskajām terorisma apkarošanas institūcijām ar terorismu saistītu finanšu līdzekļu vai citas mantas kustības kontroles jautājumos.

Kopš 1998.gada Kontroles dienests ir noslēdzis 30 divpusējo informācijas apmaiņas līgumus ar ārvalstu analogiskajiem dienestiem. Informācijas apmaiņai tiek izmantoti starptautiskās organizācijas Egmonta grupa speciālais tīkls vai arī Eiropas Savienības valstu šādu dienestu saziņas tīkls FIU-NET. 2013.gadā tika noslēgti vairāki šādi līgumi, tajā skaitā ar Norvēģijas un Japānas analogiskajiem dienestiem. 2014.gadā jauni sadarbības līgumi netika noslēgti (tika aktualizēts līgums ar Krievijas Federācijas analogisko dienestu). 2016.gadā tika noslēgti līgumi ar Izraēlas un Kazahstānas analogiskajiem dienestiem, kā arī uzsāktas sarunas par līgumu noslēgšanu ar vēl vairāku valstu dienestiem.

Informācijas apmaiņas gadījumu pēdējo gadu statistika starp Latvijas Republikas Finanšu izlūkošanas dienestu – Kontroles dienestu un citu valstu šādiem analogiskiem dienestiem parāda ne tikai kopējā darba apjoma izmaiņas (pēdējos 4 gados pieaugums ir acīmredzams), bet arī informācijas pieprasīšanas skaita attiecību (Latvija: ārvalstis).

Par 2014.gadu ir jānorāda, ka starptautiskās sadarbības intensitāte ir kritusies, kas būtu jāvērtē pozitīvi. Relatīvi ilgu laiku periodu bija vērojams šīs darbības kāpums, sasniedzot augstu līmeni salīdzinājumā ar daudziem analogiskiem dienestiem. Mazinājusies arī atbildīgās nodaļas darbinieku pārslodze.

2015.gadā tika pieaudzis ārvalstu analogisko dienestu informācijas pieprasījumu skaits. 731 pieprasījums ir saņemts no 59 valstu dienestiem.

2016.gads raksturojas ar gandrīz divkārtu Kontroles dienesta pieprasījumu skaita pieaugumu ārvalstu kolēģiem, kas pamatoti norāda, ka PVN shēmu nobeiguma daļa atrodas ārpus Latvijas Republikas robežām.

Terorisma finansēšanas novēršanas pasākumi

Kopš 2001.gada 11.septembra notikumiem ASV Kontroles dienests ir izveidojis terorisma finansēšanas novēršanas sistēmu, kuras pamatā ir normatīvā bāze, metodiskie materiāli, kontaktpersonu tīkls likuma subjektiem, 2 atbildīgās Kontroles dienesta personas par teroristu un to atbalstītāju sarakstu apstrādi, likuma subjektu ziņojumu pārbaudi un citiem pasākumiem.

Konsolidētie saraksti ir tikuši sagatavoti un nosūtīti elektroniskā veidā 121 reizi, tajā skaitā 2006.gadā - 9, 2007. gadā - 4, 2008.gadā – 10, 2009. gadā 12, 2010.gadā 13 , 2011.gadā 12 reizes un 2012.gadā -10 reizes, 2013.gadā – 11 reizes, 2014.gadā – 11 reizes.

Likuma subjekti 2005.gadā 30 reizes ziņoja par aizdomām par iespējamām terorisma finansēšanas gadījumiem, 2006.gadā 6 reizes, 2007.gadā - 3, 2008.gadā 7, 2009.gadā 20, 2010.gadā 10, 2011.gadā 39 reizes un 2012.gadā 79, tajā skaitā 41 (64 darījumi) saistībā ar iespējamu terorisma finansēšanu. 2013.gadā tika saņemts 51 šāds ziņojums par 58 darījumiem. 2014.gadā tika saņemti 39 ziņojumi par 52 darījumiem. 2015. gadā tika saņemti 130 ziņojumi, kuri saturēja informāciju par 124 darījumiem.

2016.gadā tika saņemti 105 ziņojumi par 181 darījumiem.

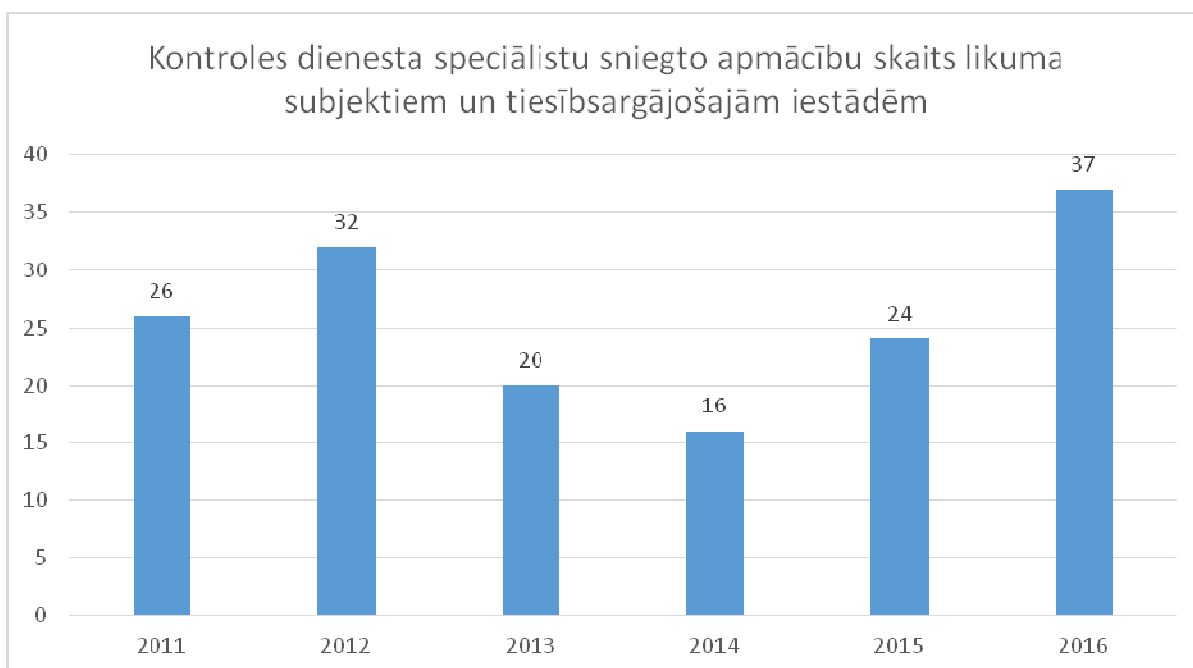
Visos gadījumos Kontroles dienests veica ziņojumu pārbaudi, tajā skaitā uzsākot informācijas apmaiņu ar ārvalstu atbildīgajiem dienestiem, un par rezultātiem informēja likuma subjektus.

Šobrīd teroristu sarakstus Kontroles dienests uztur vietnē: <http://sankcijas.kd.gov.lv/>

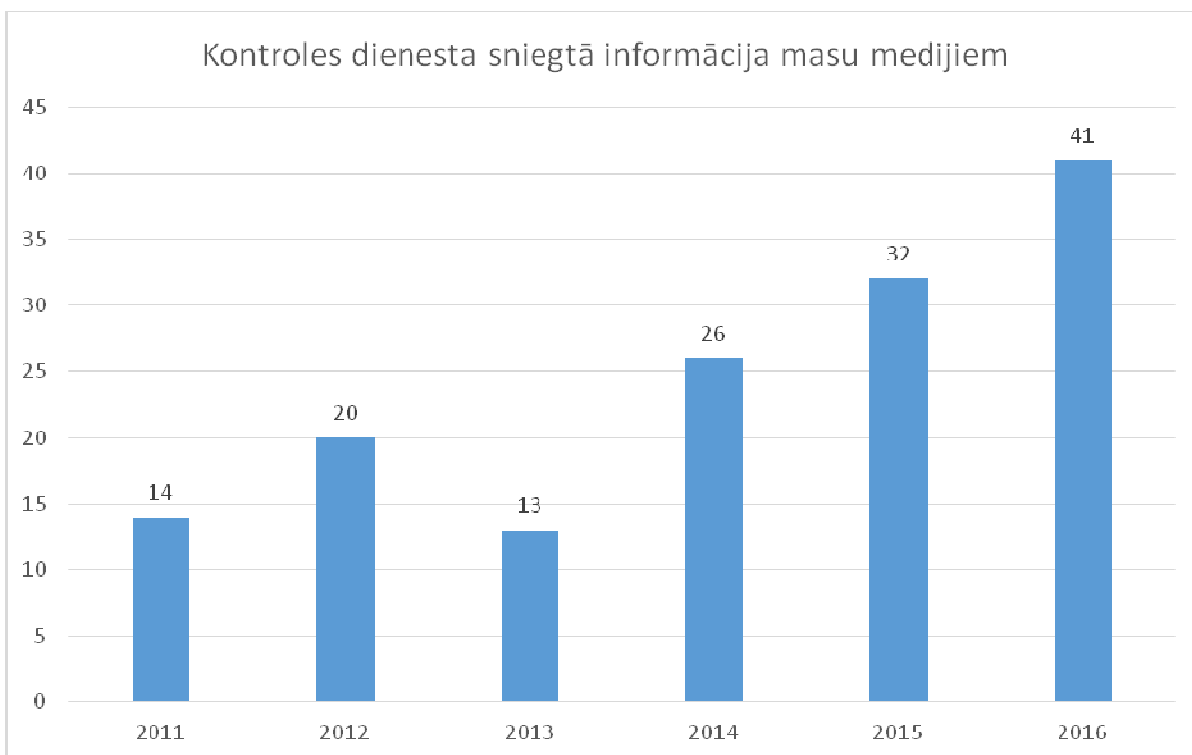
5. Apmācība

Pildot “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” noteiktos pienākumus, Kontroles dienests:

- sniedz informāciju par noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšanas, legalizācijas un terorisma finansēšanas raksturīgākajiem paņēmieniem un vietām, lai tiktu veiktas darbības, kas samazinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas iespējas;
- nodrošina apmācību jautājumos, kas saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu;
- ņemot vērā Kontroles dienesta rīcībā esošo informāciju, pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm un prokuratūrai nosūtītajos materiālos sniedz rakstiskas rekomendācijas, lai samazinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas iespējas;
- regulāri publicē informāciju par Kontroles dienesta darba rezultātiem.
- sagatavo un uztur metodiskos materiālus par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jautājumiem Kontroles dienesta vietnē : <http://www.prokuratūra.lv/public/30252.html>

Kopš Kontroles dienesta izveidošanas 1998.gada 1.jūnijā, pildot iepriekš minētos pienākumus kopskaitā tieši 400 reizes organizētas likuma subjektu, to uzraudzības un kontroles institūciju, kā arī tiesību aizsardzības iestāžu darbinieku apmācības.

Savukārt kopš Kontroles dienesta izveidošanas 332 reizes sagatavota un sniegta informācija masu medijiem, tai skaitā radio un televīzijai, par dažādiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas jautājumiem.

6. Latvijas legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas un apkarošanas sistēmas novērtēšana

2012.gada jūlija plenārsēdē Eiropas Padomes Moneyval komiteja apstiprināja ziņojumu par Latvijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas un apkarošanas sistēmas atbilstību starptautiskās organizācijas FATF 40 Rekomendāciju pamatprasībām un sniedza rekomendācijas šās sistēmas darba uzlabošanai.

Kopš iepriekšējās šādas novērtēšanas 2006.gadā minētās sistēmas attīstībā Latvijas atbildīgās institūcijas tika ieguldījušas lielu darbu, kas tika arī attiecīgi pozitīvi novērtēts - ja iepriekš bija 5, tad šobrīd vairs nav neviena kritiska vērtējuma. Savukārt kopumā no 49 vērtētajām pozīcijām 13 gadījumos ir panākts augstāks novērtējums par iepriekšējo, tajā skaitā vēl 2 gadījumos ir sasniegts maksimāli iespējamais augstākais novērtējums, to kopējam skaitam sasniedzot 14.

Konkrētākas informācijas iegūšanai interesentiem saite uz Moneyval ziņojumu: http://www.coe.int/t/dqhl/monitoring/moneyval/Countries/Latvia_en.asp

2013.gada 28.martā Finanšu sektora attīstības padome Ministru prezidenta vadībā apstiprināja „Darbības plānu Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmas uzlabošanai”, nosakot Kontroles dienestu kā atbildīgo institūciju par šā plāna rezultātu apkopošanu pēc 2014.gada 1.februāra, jo Eiropas Padomes Moneyval komitejas 2014.gada septembra plenārsēdē Latvijai jāizstāv Progresā ziņojums par rekomendēto pasākumu ieviešanas gaitu un rezultātiem.

Bez tam 2013.gada 10.maijā ar Ministru prezidenta rīkojumu Nr.173 „Par darba grupu likumprojekta izstrādei par grozījumiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” izveidotā darba grupa uzsāka darbu, lai atbilstoši Eiropas Padomes Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu novērtēšanas ekspertu komitejas (*Moneyval*) ieteikumiem un starptautisko standartu prasībām izstrādātu arī likumprojektu par nepieciešamajiem grozījumiem.

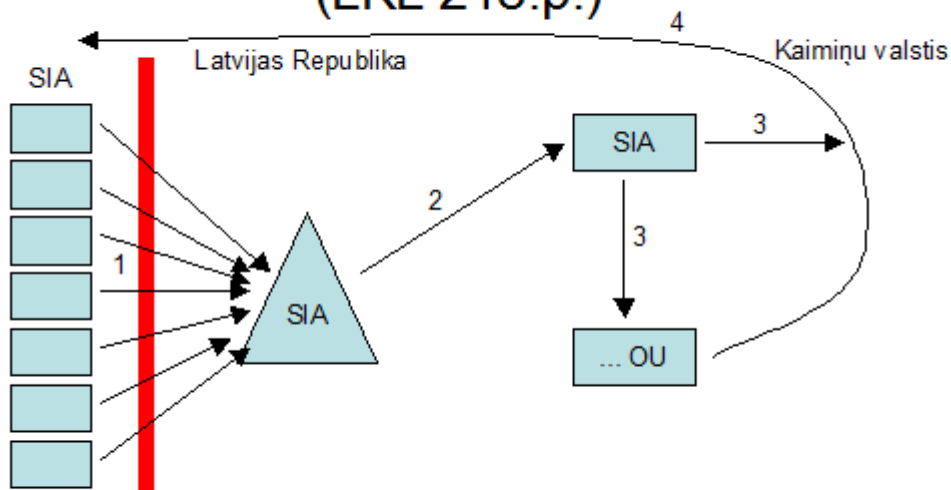
Nepieciešamie grozījumi „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” stājās spēkā 2014.gada 16.septembrī un Eiropas Padomes Moneyval komitejas 2016.gada septembra plenārsēdē Latvija ar Progresu ziņojumu detalizēti informēja par veiktajiem pasākumiem, kurus pēc veiktās analīzes pozitīvi novērtēja ne tikai šīs komitejas Sekretariāts, bet arī dalībvalstu delegācijas, to apstiprinot ar savu balsojumu.

7. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas aktuālās tipoloģijas

Nolūkā veikt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas vai šādas darbības mēģinājuma paņēmieni analīzi un izpēti, pilnveidot šo darbību aizkavēšanas un atklāšanas metodes, Kontroles dienests, ņemot vērā gan ziņojumos par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem, gan sadarbībā ar ārvalstu kolēģiem (informācijas apmaiņas lūgumi, semināri, konferences) iegūto informāciju, uzkrāj zināšanas un pieredzi par aktuālajām legalizācijas tipoloģijām, lai ar iegūto dalītos arī apmācības procesos.

No visām zināmajām legalizācijas tipoloģijām arī 2016.gadā jo īpaši aktuālas ir bijušas saistītās ar ļaunprātīgu izvairīšanos no nodokļu nomaksas (PVN shēmas) un ārvalstīs izkrāpto finanšu līdzekļu legalizāciju Latvijas Republikā (phishing shēmas). Pasaules valstu praksē ir pieņemts, ka tipoloģijām tiek doti nosaukumi.

Izvairīšanās no nodokļu nomaksas (LKL 218.p.)

- (1) darījumu deklarēšana VID (LKL 218.p.)

- (2 - 4) par darījumiem - ir pamatotas aizdomas, ka tie saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju

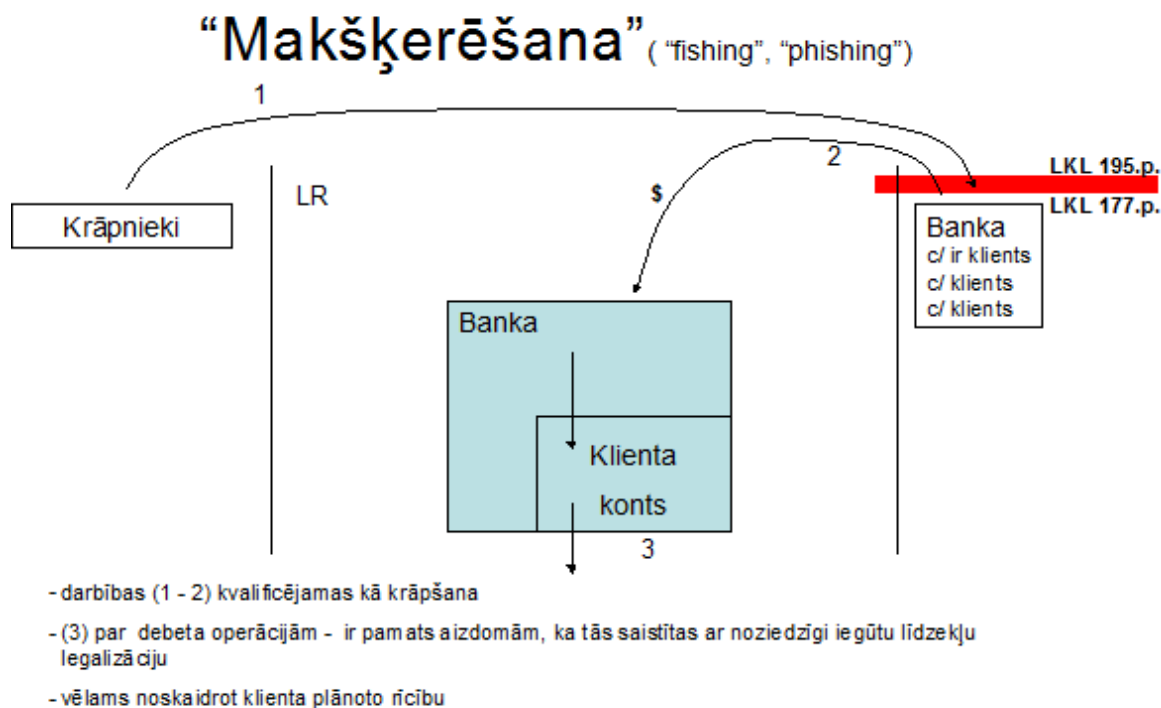
Tipoloģijas īss apraksts

Darījumu shēmu veidošana nolūkā izvairīties no nodokļu nomaksas ir pazīstama jau daudzus gadus. Pēdējo gadu statistika parāda, ka vienā darījumu shēmā iesaistīto fizisko un

juridisko personu skaits var svārstīties no 20 līdz 50 personām un atsevišķos gadījumos pat sasniegt apmēram 100 un vēl vairāk. Tās darbības laiks ir apmēram vairāki mēneši un pēc tam daļu no iesaistītajām personām (skatīt shēmā personu grupu “1”) shēmu organizatori pēc vienošanās piesaista citai analogiskai shēmai.

Darījumu shēma ir attēlota vienkāršotā veidā un tās darbība visbiežāk ir sekojoša:

- juridiskās personas (shēmā personu grupa “1”), lai izvairītos no nodokļu nomaksas un iegūtu finanšu līdzekļus “aplokšņu algu” vai citām vajadzībām, pēc vienošanās ar shēmas organizatoriem pārskaita naudu uz iepriekš norādītu SIA par it kā notikušu preču piegādi vai sniegtu pakalpojumu un veiktos finanšu darījumus deklarē Valsts ieņēmumu dienestam;
- tālāk juridisko personu grupa (shēmā personu grupa “2”) naudu pārskaita caur dažādu banku kontiem un tā tiek izņemta skaidrā naudā ārpus Latvijas robežām (shēmā personu grupa “3”) - visbiežāk, Lietuvā, Polijā, Čehijā un nogādāta atpakaļ sākotnējiem finanšu līdzekļu pārskaitītājiem (shēmā personu grupa “1”);

Pēdējos 6-8 gados visā pasaulē, tai skaitā arī Latvijā, arvien masveidīgāku raksturu iegūst tipoloģija ar nosaukumu “phishing”(nosaukums radies no noziedzīgās darbības – personas datu, t.i. konkrēti paroles zādzības apzīmējuma - angļu valodas vārdu “password harvesting” savdabīga saīsinājuma vai tā latviskojuma “makšķerēšana” – “fishing”), kuras darbību nolūks ir izkrāpt no banku klientu kontiem finanšu līdzekļus, nereti izmantojot viņu lētticību.

Visdažādākajos veidos (izmantojot bankas klientu sastādītos dokumentus, izkrāpjot no klientiem vai ar speciālu datorprogrammu nozogot bankai) iegūstot klientu personas datus, tai skaitā paroles, krāpnieki, uzdodoties par klientiem, no bankas (visbiežāk no Vācijas, Kanādas) klientu kontiem pārskaita finanšu līdzekļus uz savu līdzdalībnieku kontiem Latvijā. Pēc tam notiek konvertācija un izņemšana skaidrā naudā.

Prakses piemēri daudzkreiz ir apliecinājuši, ka viens no efektīvākajiem līdzekļiem cīņā pret iepriekš minētajās tipoloģijās aprakstītajām noziedzīgajām darbībām ir likuma subjektu veiktā atturēšanās no darījumu, kas saistīti vai par kuriem ir pamatotas aizdomas, ka tie ir saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, veikšanas un Kontroles dienesta veiktā šādu darījumu apturēšana.

Kontroles dienests sadarbībā ar Valsts policijas Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes darbiniekiem un ar masu mediju starpniecību 2011.gada jūnijā sagatavoja informatīvu materiālu, lai brīdinātu sabiedrību, it īpaši vecākus, lai viņu pilngadīgie bērni Latvijā neiesaistītos šāda veida (no ārvalstu banku klientu kontiem izkrāptas) naudas atmazgāšanas shēmās. Sīkāk par šo rakstu skatīt: <http://www.delfi.lv/archive/print.php?id=39020320>

Arī 2016.gadā tika turpināti sabiedrības informēšanas pasākumi par šīs noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas darbību un bīstamību. Attiecīga informācija regulāri dažādos veidos tika sniegta gan plānoto apmācību laikā tiesību aizsardzības iestāžu un kredītiestāžu darbiniekiem, gan citiem interesentiem.